

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

2 Perditur hic divinus amor: non in paradiso.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

DISTINCTIO II.

Q Via vero de poenitentia semel capta haberi sermo, ali-

Quantulum alius repetendum videtur, aerversorum

sententia certis auctoritatibus manibus in medium

proponitur. Alii dicunt poenitentiam semel tantum esse utilem.

Unica est enim, nec reiterari potest. Si vero reiteratur, praecedens

poenitentia non fuit. Et si de sententia iudicii ejus, merito peccata

videtur esse revocata, apud tamen ejus praesentiam, cui omnia su-

nta praesentia sunt, nunquam habentur remissa: quia non est ser-

vata de poenitentia verificandi: [Vade a, & amplius nati pec-

cate, iam [Et ecce factus es, iam amplius nati peccare, ne

dein aliquid tibi contingat.] Item ex octava synodo.

g Habetur in libro de institutis monachorum, interprete Russi-

no, de hac in re brevioribus, mem. 2. 289.

C. I. g Primam vitii causam non penitus

extinguit, qui in illam postea

recidit.

Ql quis semel notatus fuerit invidia vel contentio-

nis, & rursus in hoc ipsum incidit, fiat se primam

illam causam de qua superius diximus, ex qua invidia vel

contentio nascitur, in interioribus medullis habere re-

conditam. Oportet ergo eum per contraria, atque ad-

versis curari, id est, per humilitatis exercitium. Exerci-

tia vero humilitatis sunt, si se vilioribus officiis subdat, &

ministeriis indignioribus tradat. Ita namque arrogan-

tia, & humanae gloriae vitium curari poterit, ut consue-

tudine h humilitatis affectus ultra jam non incidat in ar-

rogantia & vanae gloriae delictum. Atque in singulis hu-

milmodi vitii cura similis adhibeatur.

Item sine charitate nulli adultio peccatum remittitur. Non au-

tem habet charitatem, qui aliquando peccaturus est criminaliter.

C. II.

Vide Augustinus ad Iulianum comitem.

Charitas, e qua deseri potest, nunquam vera fuit.

g In antiquis electionibus epistolarum B. Augustini e-

rit epistola cui ad Iulianum, in qua erat hoc caput. Nunc est in

romo 4. sub titulo de salutaribus documentis ad quemdam comitem,

et apud Hieronymum sermone epistola ad Resignum simile quid-

dem legitur. Amicitia, inquit, qua desinere potest, vera

nunquam fuit.

C. III.

Idem super epistolam primam Joannis,

tractatu 2.

Radicata est charitas? securus esto; nihil mali pro-

cedere potest.

C. IV.

Item Gregorius lib. 10. Moralium, c. 22.

Valida est, e ut mors, dilectio. Viruti etenim mor-

tis dilectio comparatur: quia nimirum mentem, quam

semel cepit, a delectatione mundi funditus occidit.

C. V.

Item Prosper g in lib. 3. de vita contempla-

tiva, c. 13.

Charitas est, ut mihi videtur, recta voluntas, ab

omnibus terrenis ac praesentibus profus aver-

sa, juncta Deo inseparabiliter & unita, igne quodam

Sacri Spiritus, a quo est, & ad quem refertur, incensa,

inquietanti omnis extranea, corruptionis h neficia,

nulli vitio mutabilitatis obnoxia, supra omnia, quae

caritaliter diliguntur, excessa, affectionum omnium

potentissima, divinae contemplationis avida, in omni-

bus semper invicta, summa actionum bonarum, salus

et

a Iam. 2. c. 1. b al. habitum humilitatis adeptus. Sent. 3.

d. 3. c. 1. c. Sent. 3. dist. 31. d. Sent. ibid. e. Sent. ibid.

caus. 2. f. ad dilectionem. g. Et apud B. August. in lib. de

laudibus charitatis. h. al. corrumpi.

morum, finis celestium praceptorum, mors criminum,

vita virtutum, virtus pugnantium, palma victorum,

anima a sanctarum mentium, causa meritorum bono-

rum, praemium perfectorum: sine qua nullus Deo plac-

uit, cum qua aliquis peccare nec potuit, nec poterit: fru-

ctuosa in poenitentibus, laeta in proficientibus, gloriosa in

perseverantibus, victoriosa in martyribus, operosa in o-

mnibus omnino fidelibus, ex qua, quidquid est boni o-

peris, vivit. Item infra. ¶ Hae est charitas vera, germa-

na, perfecta, quam excellentiorem viam nominat san-

ctus Apostolus b: & vere ipsa est via, quae ducit per se

ambulantes ad patriam: quia sicut sine via pervenit nul-

lus, quod tendit, ita sine charitate, quae dicta est via, non

ambulare possunt homines, sed errare. Item ibidem, c. 15.

¶ Ergo si charitatem Deo exhibeamus & proximo de

corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, facile

peccato resistimus, bonis omnibus e abandamus, saeculi

blandimenta contemnimus, & omnia, quae difficilia

sunt humanae fragilitati, vel aspera etiam, cum delecta-

tione d perficimus: si tamen Deum charitate perfecta,

quae nobis ex illo est, ex toto corde, ex tota anima, &

ex totis viribus diligamus. Ex ea enim parte quis pec-

cat, ex qua minus diligit Deum: quem si ex toto corde

diligamus, nihil erit in nobis, unde peccati desiderii ser-

viamus. Et quid est diligere Deum, nisi illi copulari e

animo, concipere fruendae visionis ejus affectum, peccati

odium, mundi fastidium, diligere etiam proximum,

quem in se censuit diligendum, in ipso amore servare

legitimum modum, nec pervertere dilectionis ordinem,

constitutum? Ordinem dilectionis illi pervertunt, nec

modum diligendi custodiunt, qui aut mundum, qui

contemnendus est, diligunt, aut corpora sua minus dili-

genda, plus diligunt, aut proximos, non sicut seipfos, aut

Deum plus quam seipfos forte non diligunt. Item infra.

¶ Corpus nostrum, quia pars nostri est, ad hoc nobis dili-

gendum est, ut saluti ejus, ac fragilitati naturaliter con-

sulamur & agamus, quatenus spiritu ordinante subje-

ctum, ad aeternam salutem accepta immortalitate & in-

corruptione perveniat. Item infra. ¶ Proximos au-

tem tunc diligimus sicut nos, si non propter aliquas uti-

litates nostras, non propter sperata beneficia, vel accepta,

non propter affinitates, vel consanguinitates, sed propter

hoc tantum, quod sunt naturae nostrae participes, diliga-

mus. Item infra. ¶ Non illi tantum proximi nostri cre-

dendi sunt, quos nobis gradus sanguinis jungit, sed prox-

imi nostri credendi sunt omnes homines naturae nostrae,

sicut dixi, participes. Item infra. ¶ Proinde sicut nos

proximos omnes diligimus, quando ad mores bonos, &

aeternam vitam consequendam, sicuti nobis, saluti eor-

um consulimus: quando nos in eorum peccatis ac pe-

riculis cogitamus: & sicut nobis subveniri optamus, ita

eis pro viribus subvenimus: aut si facultas defuerit, vo-

luntatem subveniendi tenemus. Quapropter hac est

proximi tota dilectio, ut bonum, quod tibi consecra-

vis, velis & proximo, & malum, quod tibi nolis acci-

dere, nolis & proximo. Illi vero plus quam se dili-

gunt Deum, qui pro ejus amore, suae ad tempus salutis non

parcunt, seipfos tribulationibus ac periculis tradunt,

nudati facultatibus propriis, patriae suae extorres fieri,

parentibus, & uxoribus, ac filiis suis renunciare parati

sunt; & ut totum dicam, ipsam corporis mortem non

solum non refugiunt, sed etiam libenter excipiunt, am-

bientes a corporis sui vita magis, quam a Deo vita vitae

suae discedere.

¶ Caput hoc confectum est ex verbis Properi hinc inde colle-

ctis, & prior pars habetur etiam in tractatu de laudibus cha-

ritatis.

a al. arma. Aug. b 1. Cor. 13. c al. operibus.] aliquos

Grat. manuscripta. d al. dilectione. e occupare animum.]

orig. f al. secundum.

ritati, inter opera B. Augustini tomo 6. eodem ferè modo, quo apud Gratianum. Atq. emendata quadam, & etiam addita nonnulla sunt ex ipso B. Prospero. Sed opera pretium fuerit integrum locum apud ipsum legere; copiose enim, & ornatisimè explicatur.

I ¶ Hac est proximi] Ita legitur non modo in originali, sed etiam in vetustioribus Gratiani codicibus: in vulgatis erat, Quapropter charissime tota dilectione satage, ut bonum, &c.

C. VI.

Item Beda super Iohannem ad c. 1.

Quærendum a est interea, quomodo speciale filium Dei agnoscendi signum fuerit, quòd super eum descenderit & manserit Spiritus. & infra. ¶ Quid magni est filio Dei, quòd in ipso manere Spiritus astruatur? Notandum ergo, quòd semper in Domino manserit Spiritus Sanctus: in sanctis autem hominibus, quamdiu mortale corpus gestaverint, partim maneat in æternum, partim rediturus secedat b. Manet quippe apud eos, ut bonis insistant actibus, voluntariam paupertatem diligant, mansuetudinem sequantur, pro æternorum desiderio luceant, esuriant & sitiunt iustitiam, misericordiam, munditiam cordis, & tranquillitatem pacis amplectantur: sed & pro observantia iustitiæ persecutionem pati non vereantur, elemosinis, orationibus, jejuniis, cæterisque fructibus Spiritus insistere desiderant. Recedit autem ad tempus, ne semper infirmos curandi, [mortuos e suscitandi,] demones eiciendi, vel etiam propherandi habeant d facultatem. Manet semper, [ut e possint habere virtutes, & ut mirabiliter ipsi vivant.] Venit ad tempus, ut etiam aliis per miraculorum signa, quales sint intus, effulgeant.

C. VII.

Item Apostolus 1. Corinth. 13.

III C. Charitas f nunquam excidit.

C. VIII.

Item Augustinus super epistolam primam Iohannis, tractatu 3.

Vntio 3 invisibilis Spiritus Sanctus est: unctio i invisibilis charitas est: quæ in quocumque fuerit, tanquam radix illi erit: quæ quamvis ardente sole, arefcere non potest, nutritur calore solis, non arefcit.

I ¶ Vntio invisibilis charitas est] Hinc usq. ad finem eodem modo se habent apud magistrum, atq. apud Gratianum. Sed apud B. Augustinum aliter. Vntio invisibilis, inquit, charitas illa est, quæ in quocumque fuerit, tanquam radix illi erit; quamvis ardente sole arefcere non potest. Omne quod radicatum est, nutritur calore solis, non arefcit. Ita non negat charitatem posse arefcere, sed quòd in charitate radicatum est.

C. IX.

Item Gregorius super Ezechielem, homilia tertia.

Pennata animalia, videlicet prædicatores sancti, cum incedunt, minimè revertuntur: quia sic à terrenis actibus ad spiritualia pertranseunt, ut ad ea, quæ reliquerunt, ulterius nullatenus reflectantur. & paulo post. [Nemo b mittens manum in aratrum, & aspiciens retrò, aptus est regno Dei.] Manum quippe in aratrum mittere, est quasi per quandam compunctionis vomerem ad proferendos fructus terram sui cordis aperire. Sed retrò post aratrum aspiciat, qui post exordia boni operis ad mala revertitur, quæ reliquit. Quod quia electis Dei minimè contingit, rectè nunc per Prophetam i dicitur: [Non revertentur cum incederent.] & paulo post. Vnde Paulus: k [Vnum verò, quæ retrò sunt, ob-

litus, in ea, quæ sunt anteriora a extendens me, sequor ad palmam superne vocationis.] In anteriora etenim extensus, eorum, quæ retrò sunt, oblitus fuerat, quia temporalia despiciens, sola quæ sunt æterna, quærat.

C. X.

Item in eundem, homilia quinta.

Non revertentur, cum incederent, b] quia electi quippe sic ad bona tendunt, ut ad mala perpetranda non redeant. [Qui e enim perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.] Et, sicut per Salomonem dicitur: [Iustorum semita, quasi lux splendens procedit, & crescit usque ad perfectum diem.] In eorum namque animis bonum desiderium, atque intellectus lucis intimæ jam pars dici est: sed quia usque ad finem vitæ in virtute proficiunt, ad perfectum diem tunc veniunt, quando ad cœlestia regna perducti, in ea luce, quam desiderant, jam minus aliquid non habebunt.

C. XI.

Item ibidem.

Potest e discursus atque mobilitas Spiritus sic f intelligi. In sanctorum quippe cordibus juxta quoddam virtutes semper permanet: juxta quoddam recessus venit, & venturus recedit. In fide etenim, spe, atque charitate, & in bonis aliis, sine quibus ad cœlestem patriam non potest veniri (sicut est humilitas, castitas, iustitia, atque misericordia) perfectiorum a non deserit. In prophetiæ verò virtute, doctrinæ fastidia, miraculorum exhibitione, electis suis aliquando adest, aliquando se subtrahit. & paulo post. ¶ In his ique virtutibus, sine quibus ad vitam minimè pervenitur, Spiritus Sanctus in electorum suorum cordibus permanet, unde i rectè stabilis dicitur. In his verò, per quas incertitatis virtus ostenditur, aliquando misericorditer recedit.

I ¶ Vnde rectè stabilis dicitur] Hac ex paulo superiori B. Gregorii dissertatione alius verbi huc sunt à collectore translata.

C. XII.

Vnde Ambrosius super epistolam 2. ad Corinthios, ad c. 6.

Flsta charitas est, quæ deserit in adversitate. ¶ Refertur verba glossæ ordinaria: nam B. Ambrosii sunt hæc, Simulata charitas in his est, qui in necessitate deserunt fratres.

2 pars. Ex præmissis itaq. apparet, quòd charitas simul habita ulterius non amittitur. Qui enim charitatem semel habuerit, criminaliter ulterius peccare non poterit: ut ad gratiam, non ad naturam impossibilitas referatur. Quòd autem charitatem habens, criminaliter peccare non possit, testatur Augustinus g in libro 30. homiliarum, homilia 22. a. dicens.

C. XIII.

Quia radix b omnium malorum est cupiditas, & radix omnium bonorum est charitas, & simul ambæ esse non possunt, nisi una penitus i evulsa fuerit, alia plantari non poterit. Sine causa aliquæ conatur ramos incidere, si radicem non contendit evellere.

Cum ergo, qui criminaliter peccat, charitatem nonquam habuit, se probatur, evidenter colligitur, penitentiam non agere, quæ quandoq. criminaliter peccat k.

C. XIV.

Vnde Augustinus.

Charitas est aqua, de qua Dominus ait in Evangelio: l [Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum.]

¶ Hac sententia non est inventa apud B. Augustinum, sed

a Sent. 3. dist. 31. Ioh. 1. b al. recedat. c Absunt ab originali. d al. possint habere virtutem. orig. e Absunt ab originali. f Senten. 3. dist. 31. g Senten. ibid. h Luc. 9. i Ezechiel. 9. k Philip. 4.

a al. ante. b al. ambularent. c Ezech. 1. Marth. 11. d Prov. 4. e Sent. 3. dist. 31. f al. requisitione alterius considerationis. orig. g Senten. 3. dist. 31. h 1. Timoth. 6. i al. radicatus. k al. peccavit. l Ioh. 4.

1045

in psalmum 119. ad vers. Qui tegis aquis. charitatem velis aquis significari: quemadmodum & Prosper, & glossa ordinaria & interpretari ad tunc locum.

Reprobus ergo, cum aeternis mancipatus incendiis in aeternum sit, quomodo libet aquam vivam, aut quomodo forabit aquam sicut in vitam aeternam, qui quasi plumbus demersus in ima, penam sui damnationis aeterna? Item. Sine charitate quomodo qua, verum cordis contritionem habere poterit? quomodo ergo delictorum remissionem? qua si non sunt dimissa, quomodo non omnia propter culpam exigenda sunt? Item a Dominus: Amen, cum dicit vobis, qui credit in me, habet vitam aeternam. Qui b ergo non habet vitam aeternam, in Christum non credit. In Christum vero credit, qui charitatem habet. In Christum quippe creditur esse, amando in ipsum tendere. Hac est fides, ut desinit Apostolus, qua per dilectionem operatur: huc dicitur remissio delictorum promittitur. Quod si charitas a fide Christianorum separari solet, tunc scilicet sola venia promittitur, quomodo, qui charitatem non habet, fides Christianorum habuit, ad est, in Christum credit? quomodo ergo veniam delictorum accipit? quam c si non accipit, quomodo non omnia propter opera aeterni sunt ferienda supplicia? Item Dominus: d [Ego sum panis vivus, qui de caelo descendit, si qui manducaverit ex hoc pane, vivet in aeternum.] Qui ergo non vivit in aeternum, non manducavit panem vivum: sed qui non manducavit eum, non creditur. Hoc c est enim manducare panem vivum, quod credere in Christum, id est, amando tendere in ipsum. Cum ergo reprobus in eum non crediderit, quem non manducavit, & in fidei Christianorum (qua sola peccata remittuntur) non habuerit, quomodo, si vivit Dominus, cui omne iudicium dedit Pater, iudicium perpetuae damnationis effugiet omnium non fidei actualium, sed etiam originalium?

3 pars. Hu, i, qua de charitate dicitur, de perfecta intellectu possunt, qui sine caritate, nunquam amittitur. Exordia vero charitatis curantur, ut crescant, & conculcantur, ut deficient. Nam eius res se sumus: sed in bona conversatione, qua sine charitate nulla est, a minimis quasi, imbuat, ut ad magna perveniat. Sicut ergo gradus non solum inter virtutem & virtutem, sed & in eadem virtute.

C. XV.

Vnde Gregorius super Ezechielem homil. 15. scribit, dicens.

Quoniam sanctam ecclesiam Dominus suscipit, in gradibus eius dignoscitur: quia x ejus gloria per illius incrementa declaratur. Quantum enim sancta ecclesia ascendendo proficit b, tantum Deus hominibus ex eius virtutibus innotescit. De his quoque gradibus beatus Iob i loquitur, dicens, [per singulos gradus meos pronuntiabo illum.] omnipotentem quippe Dominum per singulos gradus suos pronunciant, qui per incrementa virtutum, quae cepit, ei semper laudem suam pietatis reddit. Si quidam gradus in cordis ascensione non essent, psalmista non diceret: k [ambulabunt de virtute in virtute.] Nec mirum, si de virtute in virtutem gradus sunt, quando unaquaqueque virtute quasi quibusdam gradibus agit l, & sic per incrementa meritum ad summam perducitur. Aliud namque sunt virtutis exercitia, aliud profectus, aliud perfectio. Si enim & ipsa fides ad perfectionem suam non quibusdam gradibus ducceretur, sancti Apostoli minime dixissent, [Adauge m nobis fidem.] Et quidam venit ad Iesum, qui curari volebat sinum suum: sed requisitus, an crederet, respondit, [credo n Domine, adjuva incredulitatem meam.] Petrusque, rogo o, quod dicitur: Si credebar, cur incre-

dulitatem dicebat? Si vero incredulitatem habere se noverat, quomodo credebat? sed quia per occultam inspirationem gratiae, meritum suorum gradibus fides crescebat, uno eodemque tempore si, qui necdum perfectè crederat, simul & credebat, & incredulus erat. Hos nimirum gradus Dominus sub mellis nomine describit, dicens: [Sic a est regnum Dei, quemadmodum si jaciatur homo semen in terram, & dormiat, & exurgat nocte ac die, & semen germinat, & crescat, dum nescit ille. Ultrò enim terra fructificat, primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica: & cum ex se produxerit fructus, statim mittit falcem, quoniam adest tempus melleis.] Semen homo jactat in terram, cum cordi suo bonam intentionem inserit: & postquam semen jactaverit, dormit, quia jam in spe boni operis quiescit. Nocte vero exurgit, ac die, quia inter b adversa, & prospera proficit: & semen germinat & crescit, dum nescit ille: quia, dum adhuc metiri incrementa sua non valet, semel concepta virtus ad perfectum ducitur: & ultrò terra fructificat, quia praeveniente se gratia mens hominis spontaneè ad profectum boni operis affluit. Sed hæc eadem terra primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum producit in spica. Herbam quippe producere, est inchoationis bonæ adhuc teneritudinem habere. Ad spicam vero herba pervenit, cum se virtus animo concepta ad profectum boni operis pertrahit. Plenum vero frumentum in spica fructificat, quando jam in tantum virtus proficit, ut esse robusti & perfecti operis possit. Sed cum ex se produxerit fructus, statim mittit falcem: quoniam adest tempus melleis. Omnipotens enim Deus producto fructu falcem mittit, & messem suam desecat: quia cum unumquemque ad opera perfecta produxerit, ejus temporalem vitam per emissam sententiam incidit, ut granum suum ad coelestia horrea perducat. Cum igitur desideria bona concipimus, semen in terram mittimus. Cum vero operari recta incipimus, herba sumus. Cum autem ad profectum boni operis creverimus, ad spicam pervenimus: cumque in ejusdem operationis perfectione solidamur, jam plenum frumentum in spica proficimus.

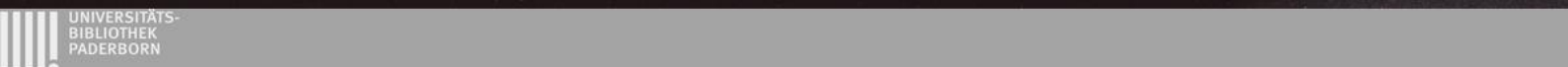
Herba etenim Petrus fuerat, qui passionis tempore per amorem Dominum sequens, hunc confiteri ante ancilla vocem timebat. Erat enim jam viriditas in mente, quia credebat omnium redemptorem: sed valde adhuc flexibilis, pede conculcabatur timoris. Jam in spicam surrexerat, quando eum, quem moriturum confiteri timebat, nunciante angelo in Gallilea viventem videbat. Sed ad plenum granum in spica pervenerat, quando veniente desuper Spiritu, & suam mentem in illius amore roborante, ita c solidatus est, ut vires persequentium casus despiceret, & redemptorem suum liberè inter flagella prædicaret. Nullus itaque, qui ad bonum propositum adhuc in mentis teneritudine esse conspicitur, despiciatur: quia frumentum Dei ab d herba incipit ut granum fiat. Vir ergo vestitus lineis venit ad portam, quia Dominus ac redemptor noster membris suis intrantibus perducit 2 ad se: & ascendit per gradus ejus, quia nobis proficientibus, eò nobis amplius exaltatur, quanto altus, & incomprehensibilis esse cognoscitur. In virtute quippe nostrarum mentium ipse ascendere dicitur, quia tanto ipse sublimior nobis ostenditur, quantum noster animus a rebus infimis separatur.

1 ¶ Cum autem ad profectum boni creverimus, ad spicam pervenimus] Hæc desiderantia in originali.

2 ¶ Perducit] In plerisque, vestitus, & apud B. Gregorium legitur: perducitur: sed ob glossam non est emendatum.

a Mar. 4. b al. in. c Act. 3. d al. in. L1 2

a Iacobi. b Aug. trall. 29. in Iohannem, & de cognitione vere vite. c 37. d Gal. 5. e Ioan. 6. f De consecr. dist. 2. ut. quid. & c. credere. g Sen. 3. dist. 31. h Psal. 47. i ad profectum. j Iob. 37. k Psal. 63. l al. augetur. m Luc. 17. n Marc. 9. o al. ergo.

UNIVERSITÄTS- BIBLIOTHEK PADERBORN

C. XVI.
Item Augustinus ait in libro de gratia, & libero arbitrio, c. 17.

Qui vult facere Dei mandata a, & non potest, jam quidem habet voluntatem bonam, sed adhuc parvam & invalidam. Poterit autem, cum magnam habuerit, & robustam. Quando enim martyres magna illa mandata fecerunt, magna utique voluntate, id est, magna charitate fecerunt, de qua charitate ipse Dominus ait: [Majorum b hac charitatem nemo, &c.] & paulo post. ¶ Ipsam charitatem Apostolus Petrus nondum habuit, quando timore Dominum ter negavit. Timor enim non est in charitate, sicut ait Ioannes Evangelista in epistola sua, c sed perfecta charitas foras mittit timorem. Et tamen, quamvis parva & imperfecta, non deorat, quando dicebat: [Domine d animam meam pro te ponam.] Idem super primam epistolam Iohannis, tractatu quinto. ¶ Si quis tantam habuerit charitatem, ut paratus sit pro fratribus etiam mori, perfecta est in illo charitas: sed numquid mox, ut nascitur, jam profus perfecta est? ut perficiatur, nascitur: cum fuerit nata, nutritur: cum fuerit nutrita, roboratur: cum fuerit roborata, perficitur: cum ad perfectum e venerit, quid dicit? f [Mihî vivere Christus est, & mori lucrum.] Optamam i dissolvi, & esse cum Christo, multo magis optimum; manere in carne necessarium propter vos.] Propter eos volebat vivere, pro quibus paratus erat mori.

i ¶ Optamam] Hinc usq; ad finem sunt addita ex B. Augustino, quoniam faciunt ad sententiam integritatem.

C. XVII.
Idem in eadem, tractatu nono.
Sicut seta g introducit linum, ita timor introducit charitatem: crescit charitas, minuitur timor, & deconverso.
¶ Verba B. Augustini sunt hæc. Sicut videmus per setam introduci linum, quando aliquid sinitur, seta primum intrat, sed nisi exeat, non succedit linum, sic timor primò occupat mentem, non autem ibi remaneat timor, quia id eò intravit, ut introduceret charitatem. & paulo superius. Major charitas, minor timor: minor charitas, major timor. Ex his confectum est hoc caput.

C. XVIII.
Item h tractatu quinto in eandem.
Forte nata est in te charitas, sed nondum perfecta est: noli desperare, nutri eam, ne offocetur. a

C. XIX.
Idem ad Hieronymum, epist. 29.
Charitas k in quibusdam est perfecta, in quibusdam est imperfecta: perfectissima autem in hac vita haberi non potest.

¶ Caput hoc est summa quadam verborum Augustini in loco indicato.

C. XX.
Idem in libro 30. homiliarum, hamilia nona.
Si sermo l meus invenit in cordibus vestris aliquam sententiam gratiam amoris Dei, ipsam nutrite, ad hanc augendam vos advocate, & paulo post. ¶ Flete m, nutrite in vobis: ipsa cum creverit, & flammam dignissimam fecerit, cupiditatem carnalium ligna consumet.

i ¶ Flete] Non est emendatum ob glossam: nam in multis vetustis codicibus est, flete, & in originali legitur. Hanc sententiam boni amoris, de qua Dominus dicit, [Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi ut ardeat.] flete in vobis, nutrite, &c.

¶ Econtrario etiam, gradus in virtute esse probantur, quia &

a al. mandatum. b Ioan. 15. c. 1. Ioan. 4. d. al. Domino. Ioan. 13. Sentent. 3. distinct. 29. e al. persillegem. f Philip. 1. g. Sent. 4. dist. 34. h. Transpositus atquebus verbis. i al. suffocetur. k Sentent. 4. dist. 36. l. Sentent. eodem.

ipsum peccati gradus evidenter apparent. Sicut enim nemo repente fit summus, ita nemo repente fit turpissimus.

C. XXI.
Hinc etiam Augustinus ait in lib. 1. de sermone Domini in monte, c. 23.

Sicut a tribus gradibus ad peccatum pervenitur, suggestione, delectatione, consensione, ita ipsius peccati tres sunt differentie, in corde, in facto, in consensione, tanquam tres mortes: una, quasi in domo, id est cum in corde consentitur libidini: altera, quasi iam prolata extra portam, cum in factum procedit assensio: tertia, cum vi consuetudinis mala, tanquam mole terrena premitur animus, quasi in sepulchro jam putens. Quæ tria genera mortuorum Dominum resuscitasse, quibus Evangelium b legit, agnoscit.

C. XXII.
Item Gregorius lib. 21. Moralium, c. 16.
Sciendum quippe est, quòd peccatum tribus modis committitur. Nam aut ignorantia, aut infirmitate, aut studio perpetratur: & gravius quidem infirmitate, quàm ignorantia: sed multò gravius studio, quàm infirmitate peccatur.

C. XXIII.
Idem lib. 21. Moralium, c. 3.
Inter hæc sciendum est, aliud esse, quòd animus de temptatione carnis patitur: aliud verò, cum per consensum: delectationis obligatur. Plerunque enim cogitatione prava pulsatur; sed renititur. Plerunque autem, cum perversum quid concipit, hoc intra semetipsum etiam per desiderium voluit. Et nimirum mentem nequaquam cogitatio immunda inquinat; cum pulsatur, sed cum hanc sibi per delectationem subjugat. Hinc etenim predicator egregius dicit [tentatio e vos non apprehendat, nisi humana.] Humana quippe tentatio est, quæ plerunque in cogitatione tangitur etiam nolentes: quia, ut nonnunquam & illicite ad animum veniant, hoc utique in nobis incipit ex humanitatis corruptibilitate possidere habemus. Iam verò dæmoniacæ est, & non humana tentatio; cum ad hoc, quòd carnis corruptibilitas suggerit, per consensum se animus affringit.

C. XXIV.
Item Hieronymus ad e. 1. Amos.

Super tribus d sceleribus Damasci, &c. ut supra.
Non est numerus, si in virtute gradus esse dicatur: quandoquidem & peccati gradus ita evidenter monstrantur. ¶ Hæc itaq; charitas, quæ in Petro ante negationem verba fuit, & in singulis nascitur, antequam roboretur, ante suo perfectum amittitur, & reparatur. Unde Augustinus in libro de correptione & gratia, cap. 7. [Quæcumq; ab illa originali damnatione ista divina gratia largitate discreti sunt, non est dubium, quòd & præcavetur eis audiendum Evangelium, & cum audimus, credunt, & in fide, quæ per dilectionem operatur, usq; in finem perseverant, & si quando exorbitant, correpti emendantur: & quidam eorum est ab hominibus non corripantur, in viam quam reliquerant, redeunt.]

C. XXV.
Idem ibid.

Firmum Dei fundamentum stat, immobile i habens signaculum hoc. e [Scit f Dominus, quis sunt ejus.] Horum fides, quæ per dilectionem operatur profecto aut omnino non deficit; aut, si qui sunt, quorum deficit, reparatur, antequam vita ista finiatur: & deleta, quæ intercurreret, iniquitate, ad finem perseverantia deputatur.

i ¶ Immobile] Absit ab originali: sed non est expostio ob glossam.

a Sentent. 4. dist. 16. b Matth. 9. Luc. 7. c. 1. Corint. 11. d. Distinct. 1. de penitentia, c. Super tribus. e. 2. Tim. 1. f. al. servit. orig.

C. XXXVI.

Idem in eodem libro, cap. 9.

Nillus a eorum ex bono in malum mutatus finit hanc vitam.

C. XXXVII.

Item ibidem.

Alibus b Deus diligens eum omnia cooperatur in bonum: usq; ad eod prorsus omnia, ut etiam, si qui eorum deviant & exorbitant, etiam hoc ipsum eis faciat proficere in bonum.

C. XXXVIII.

Item Apostolus ad Galatas 5.

Communicatio non est aliquid, neque praprium: sed fides, qua per dilectionem operatur. [Et hoc olim in vobis, quia currebatis bene per opera fidei ex dilectione.]

C. XXXIX.

Item ad Hebraeos, cap. 6.

Non est iam iniustus Deus, ut obliviscatur operis vestri, &c.]

Operi c, quo omnia sua fecerant communia, & hoc ex dilectione, & hoc ad gloriam Dei. Ecce triplex bonum, quasi diceret, olim multa operari estis pro quibus, si poenitentia de malis, benefaciet vobis Deus. Romani quoque, & Galatas, dum Apostolus redierat, merito fidei probat affectus remissionem peccatorum, & satisfactionem in Spiritu Sancto, & iustitiam bona operationis, qua omnia aut sine charitate nunquam verè fuerunt in eis, aut veram charitatem habuerunt, aqua postea lapsi sunt, qui de operibus legi gloriabantur.

C. XXX.

Item de quolibet adulto Augustinus ait.

Tolle charitatem, odium tenet. Item. Omnis d, qui non diligit, odit. Item in Evangelio. [Nemo e potest duobus Dominis servire: aut enim unum odio habebit, & alteram diliget: aut unum sustinebit, alterumq; contemnet.]

Adam f. verè cum in virili aetate à Domino creatus sit, antequam à diabolo tentaretur, dum de latere ejus uxor formabatur, dum in exsiliis angelice curiae intererat, dum et vigilans futura Christi & ecclesiae sacramenta vaticinabatur, aut charitatem, aut rationem habebat. Si autem eorum habebat, non fuit diabolus auctori peccati. Item. Si sine charitate à Deo creatus est, ejus similitudinem in creatione sui nequaquam accepit. Item. Si sine charitate creatus est, iustus & innocens à Deo factus non est: creatura namque rationis capax, & liberi arbitrii, iustitia, & innocentia sine charitate participare esse non potest, colligitur ergo, quod Adam aequum peccatis, charitatem habuit, sine qua iustus & innocens esse non potuit.

C. XXXI.

Unde Augustinus in Genesim ad literam, lib. 6. c. 24.

Quomodo renovari dicimur, si non hoc recepimus, quod perdidit primus homo, in quo omnes mortuati? Hoc plane recepimus, quia iustitiam, ex qua in peccatum lapsus est. & paulo post, cap. 7. ¶ Expoliantes g vos veterem hominem cum actibus suis, induite novam, qui renovatur in agnitionem Dei, secundum imaginem ejus, qui creavit eum. Hanc imaginem in Spiritu mortis impressam perdidit Adam per peccatum. & post pauca. ¶ Stola h illa prima, iustitia est, unde lapsus est Adam.

¶ In hoc & in sequenti capitulo addita sunt nonnulla ex originis, in qua tamen longè copiosius & clarius ha sententia exponitur.

a Insa dist. 4. si ex bono. b Roman. c Videtur esse ex aliis aliis, aut Gratiani verba. d Joan. 3. e Luc. 16. Matt. 6. f Gen. 1. g Coloss. 3. h Luc. 17.

C. XXXII.

Idem in homilia 11. a

Princeps vitiorum omnium, dum vidit Adam ex limo terrae ad imaginem Dei factum, pudicitia ornatum, temperantia compositum, charitate circumdatum b, pr oximos parentes illis donis, ac tantis bonis expoliavit, insuper & peremit. Namque cum homini abstulisset pudicitiam, continentiam, charitatem, immortalitatem, dominio suo eum obstrinxit. & paulo post. ¶ Adam amissa temperantia intemperans effectus est: perdit charitate malus inventus est.

C. XXXIII.

Item Ambrosius lib. 6. epist. 41. ad Sabellinum.

Quando Adam solus erat, non est pravaricatus: quis mens ejus adhaerebat Deo.

C. XXXIV.

Item ad eundem, eodem libro, epist. 42.

Primus homo erat opus Dei recens, confabulator affidus, civis sanctorum, complantatus i virtutibus. ¶ Complantatus] In vulgatis erat, angelorum complantatus, qua vox abest a multis manuscriptis, & ab originali.

C. XXXV.

Idem in Hexameron, lib. 6. c. 7.

ILLA anima à Deo pingitur, qua habet in se virtutum agratiam renitentem, splendoremque pietatis. Illa anima bene picta est, in qua elucet divinae operationis effigies. Illa anima bene picta est, in qua est splendor gloriae, & paternae imago substantiae. Secundum hanc imaginem, qua refulget, pictura pretiosa est. Secundum hanc imaginem Adam ante peccatum [depictus e fuit:] sed ubi lapsus est, depofuit imaginem coelestis, sumpsit terrestris effigiem.

C. XXXVI.

Idem de fuga saeculi, cap. 4.

Similem Dei esse, est habere iustitiam, habere sapientiam, & in virtute esse perfectum.

C. XXXVII.

Idem libro secundo de Jacob, & vita beata, cap. 4.

Sapiens nunquam inanis est, semper in se habens amicum prudentiae, qui potest dicere [iustitiam indubam, & vestiebam iudicium.] sicut dixit Iob d. Namque hac mentis sunt interna velamina, qua nemo alius potest auferre, nisi cum a liquem sua culpa despoliat. Denique sic despoliatus Adam nudus inventus est.

C. XXXVIII.

Idem in libro de Isaac, & anima, c. 3.

Sed nec Adam primus i nudus erat, quando cum innocentia vestiebat.

¶ Primus] In originali est, primò. Sed ob glossam non est mutatum. Vox autem, homo, qua in vulgatis sequebatur, abest etiam à multis manuscriptis.

C. XXXIX.

Idem in libro de Paradiso, cap. 13.

VT e cognoverunt f, quod nudi essent.] Et ante quidem nudi erant; sed non sine virtutum integritatis.

Opponitur etiam illud, quod omni clamat auctoritas, si sic permansisset, ut eras ante peccatum, esset translatus in gloriam, quana habituri sunt sancti: sed nemo adultus sine charitate intrat: charitatem ergo habebat. ¶ Item opponitur de Moyse, cuius fidem Apostolus in epistola sua ad Hebraeos g commendans, dignis praconibus ejus merita praedicavit: dum h se negavit esse filium filiae Pharaonis, malum affligi cum fratribus, quam perfrii iucunditate tem-poralis palatii: dum fratri compatiens Aegyptium sabulo obruit a

a In concione ad Catechumenos, verbi hinc inde collecti. b ad splendidum. c absunt ab orig. d Iob. 27. e Et. orig. f Gen. 3. g Heb. 11. h Exod. 2.

dom veritus animositate Regis, Ægyptum reliquit: dum divino vallatus auxilio, Regis furorē contempsit, atque in virtute signorū populū de Ægypto eduxit. **Quæ** a omnia quibus laudibus sunt offerenda, si tunc charitas in eo non erat, cum non habeat aliquid veritatis in se ramus boni operis, nisi procedat ex radice charitatis? **Quomodo** autem charitatem non habebat, cui **b** Dominus facie ad faciem loquebatur, sicut homo solet loqui cum amico suo? **Quomodo** charitatem non habebat, qui pro populo supplicans dicebat: **c** (aut dimitte eis noxam hanc, aut me dele de libro tuo?) **An** non proximum diligebat, qui **d** pro populo se obijciens, illum ab interitu liberavit? **An** non diligebat Deum, qui **e** pro eo in vituli cultorese deservens, ipsius vituli caput in pulverem contrivit: atque ut in secessionem projiceretur, aqua mistum Israëliti bibendam dedit, nonnullos ex ejus cultoribus gladio ferri præcipiens, ut populū, cuius erat meritis major futurus, reconciliaret Deo? **An** **f** non charitatem habebat, de cuius spiritu Dominus accepit, **Et** super septuaginta septores Israël præposuit? **Qui** tamen ad aquas contradictionis de Dei potentia, sive de ejus benignitate dubitans, eum cetera certa fide promississet, producturus aquam de petra, dissidenter excrepuit, dicens: **g** (Nunquid de petra hac potero vobis educere aquam?) **Quod** nulli leve videatur, cum in penam delicti ejus sibi **Et** Aaron a Domino dictum sit. (Quia non exaudisti vocem meam, ut glorificarem te coram filio Israel, non introduceris populū hunc in terram, quam dedi eis.) **An** **h** charitatem non habebat Aaron, quando fratri coadjutor datus est, ut esset eo ejus ad populū, ut per eum signa fierent in Ægypto? **Qui** **i** tamen in cultura vituli postea consensum populo adhibuit. **An** **k** charitatem non habebat, quando ex omni multitudine filiorum Israel solus a Domino electus est, ut pontificatus ante eum surgeretur? **Si** charitatem non habebat, bonus non erat: **Si** autem bonus non erat, cur præ ceteris a Domino in Pontificem electus est? **An** charitatem non habebat, quando pro populo cum vitulo incendio seoppositus, **Et** iram Dei placavit? **Et** tamen, ut præmissum est, ad aquas contradictionis iram Domini ad versum se postea provocavit. **Nunquid** etiam David charitatem non habuit, super **l** quem Spiritus Domini a die unctiohis directus est? **An** forte dicitur esse directus super eum, ut ex tunc gratiam prophetandi haberet, non ut ex eo gratiam divina dilectionis acciperet? **Quod** absurdum plane videtur de eo sentire, de quo Dominus ait: **m** (Inveni hominem secundum cor meum.) **Quomodo** etiam charitatem non habebat, qui **n** quarenti animam suam peperit? **qui** oram chlamydis ejus præscindit, postea cor suum graviter percussit, clamans: (Quem persequeris Rex Israel, canem mortuum, **Et** calcem unum?) **Quomodo** charitatem non habebat, qui **o** mortem inimici sui tam gravissimè tulit? **Quomodo** charitatem non habebat, qui **p** aquam de cisterna Bethleem suorum periculo sibi oblatam non bibit, sed coram Domino libavit? **Quomodo** charitatem non habebat, qui irrisus a Michol filia Saul, eo quod ante arcam Domini cibaram **Et** Psalterium percussit saltasset, ait: (Ludam, **Et** vilor sicut in oculis mei.) **Si** charitatem non habebat, qua conscientia securus imprecabatur sibi ipsi, dicens: **q** (Si reddids retribuētibus tibi mala, decedam merito ab inimicis meis inani?) **Si** charitatem non habebat, qua temeritate iuste se iudicari rogabat, dicens: **r** (Iudica me Deus secundum iustitiam meam, **Et** secundum innocentiam meam super me.) **Idem** **s** (Iudica me Domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum?) **Et** tamen post tot **Et** innumera alia divina, **Et** superna dilectionis iudicia, quam graviter deliquerit, nullus ignorat, qui **t** Bethsabee adulterium, **Et** Vria homicidium audivit. Cujus penitentiam si sine charitate Domino obtulit, veram cordis contritionem non habuit. **Quomodo** ergo sacrificium cordis contritū, **Et** Spiritus contribulati Domino promittere audebat, di-

cent? **a** (Si voluisti sacrificium, dedissem utique: holocaustum mihi delictaberis. Sacrificium Deo, Spiritus contribulatus, **Et** c.) **Denique** cum falsa penitentia nulla a Deo promittatur remissio, quomodo a Propheta **b** audire meruit? (Dimissio est tibi peccatum tuum,) **si** veram cordis contritionem non habuit? **Evidenter** itaque apparet, eum tunc charitatem habuisse, **Et** ex charitate sacrificium cordis contritū, **Et** Spiritus contribulati Domino obtulisse: **aut** qui temerariè postulasset: **c** (Averte faciem tuam a peccatis meis,) **Et** cetera, que in eodem Psalmo continentur, nisi edium mali, **Et** dilectio boni ad humilitatem penitentiam illum provocasset. **De** quo etiam sanctus Ambrosius **d** in libro de Isaac, **Et** anima, cap. 3, scribit, dicens: (Egerat **Et** sanctus David odio Saul Regis, non relinquens terras, sed declinans contagia Regu immittit **Et** superbi: quia mens ejus adharebat Deo,) **cui** sine charitate nullus adultus adharere potest. **Et** tamen, quam graviter in populi dimercatione postea deliquerit, ipsius delicti poena indicavit. **Item** secundum hanc sententiam, qui criminaliter deliquerit, veram contritionem remissionem in baptismo consecutus non est, sive in eodem infans, sive adultus ad baptismum accessit: quia Dei amorem non habuit, sine quo nemo unquam invenit gratiam: atque ita secundum hæresim Iovinianū, si vere ex aqua **Et** Spiritu Sancto qui renatus fuerit, ulterius criminaliter peccare non potest **vel** si criminaliter peccat, aqua tantum, non Spiritu probatur esse renatus. **Cui** sententia illud epistola Iovinii **f** consentire videtur: (Omni, qui natus est ex Deo, peccatum non facit: quoniam semen ipsius manet in eo: **Et** non potest peccare, quia ex Deo natus est.) **In** hoc enim manifesti sunt filii Dei, **Et** filii diaboli. **Et** in fine epistole: (Omni, qui natus est ex Deo, non peccat: sed generatio Dei confortatur, **Et** malignus non tangit eum.) **Verum** hæc auctritas apostoli, quantum illi sententia foveat, atque illa scilicet erroris quantum veritati sit adversa, Hieronymus ostendit, scribens contra Iovinianum, lib. 2. in princip.

C. XL.

Senim, inquit, omnis **g**, qui natus est ex Deo, non peccat, **Et** a diabolo tentari non potest; quomodo præcipit, ut caveant, ne tententur? dicens: [Filii si custodire vos a simulachris] **Et** in eadem rursum epistola: [Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, **Et** veritas in nobis non est.] **Si** contra mur peccata nostra, fidelis **Et** justus est, ut remittat nobis peccata nostra, **Et** mandat nos ab omni iniquitate. **Si** dixerimus, quia non peccavimus, mendacem facti sumus eum, **Et** verbum ejus non est in nobis. [Existimo, quod Iovianus baptizatus ad baptizatos scripsit, **Et** quod omne peccatum a diabolo sit. Ille peccatorem se confiteatur, **Et** sperat remissionem, post baptismum, peccatorum. **Et** Iovinianus meus dicit: [Ne tangat me quoniam mundus sum.] **Quid** ergo? **Contra** sibi Apostolus **i** loquitur? minime. **In** eodem quippe loco, cur hoc dixerit, statim edidit: **Et** [Filii mei hæc scribo vobis, ut non peccetis: sed **Et** si quis peccaverit, advocatum habemus apud patrem, Jesum Christum, **Et** ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. **Et** in hoc scimus, quod cognovimus eum, si mandata ejus obseveramus. **Qui** dicit se nosse Deum, **Et** mandata ejus non custodit, mendax est, **Et** in eo veritas non est. **Qui** autem servat verbum ejus, verè in hoc charitatis Dei perfecta est. **In** hoc scimus quoniam in ipso sumus. **Qui** dicit se in ipso manere, debet, sicut ille ambulavit, **Et** ipse ambulare.] **Propterea**, inquit, scribo vobis, filii mei, omnis, qui natus est ex Deo, non peccat, ut non peccetis: **Et** tamdiu sciatis vos in generatione Domini permanere, quamdiu non peccaveritis: imo,

a B. Gregor. homil. 27. b Exod. 32. c Exod. 32. d Num. 16. e Exod. 32. f Num. 11. g Num. 26. h Exod. 4. i Num. 23. k Numer. 16. l 1. Regum 16. m 1. Regum 24. n 2. Reg. 1. p 2. Reg. 33. q Psal. 7. r Psal. 33. s Psal. 27. t 2. Regum 11.

a Tsal. 30. b 2. Reg. 12. c Psal. 130. d Mutati verbi sed in eadem sententia. Sent. 3. dist. 30. e 2. Reg. 34. f Parat. 22. f 1. Joan. 3. g Omnis qui tangit verbum. h 1. Joan. 1. i 1. Joan. 2. k 1. Joan. 2.

qui in generatione Domini perseverant, peccare non possunt. Quae enim communicatio luci & tenebris? Christo & Helial? Quomodo dies & nox miserum non queant, sic nec iustitia & iniquitas, peccatum & bona opera, Christus & Antichristus. Si susceperimus Christum in hospitio nostri pectoris, illico fugamus diabolum. Si peccaverimus, & per peccata janua ingressus fuerit diabolus, protinus Christus recedit: Vnde & David post peccatum: [Redde mihi, ait, laetitiam salutariam] scilicet, quam peccando amiserat. [Qui e dicitur nosse Deum, & mandata eius non custodit, mendax est, & in veritas non est.] Christus veritas appellatur: [Ego sum, inquit, via & veritas,] (& e vita.) Frustra nobis in eo plaudimus, cujus mandata non facimus. [Sicut f bonum, & non facienti illud, peccatum est. Quomodo corpus sine Spiritu mortuum, sic & fides sine operibus mortua est.] Nec grande potestis unum Deum nosse, cum & demones g credant, & contremiscant. [Qui b dicit se in ipso manere, debet, sicut ille ambulavit, & ipse ambulare.]

4 pars. Eligat adversarius e duobus, quod vult: optionem enim damus: manet in Christo, an non manet? Si manet, ita ergo ambulet, ut Christus. Si autem temerarium est similitudinem virtutum Domini polliceri, non manet in Christo, quia non ingreditur, ut Christus. Ille i peccatum non fecit, neque inventus est dolus in ore eius: qui cum malediceretur, non remaledixit, & tanquam l agnus coram tondeute, sic non aperuit os suum: ad quem venit Princeps mundi istius, & invenit in eo nihil: qui l cum peccatum non fecisset, pro nobis peccatum eum fecit Deus. Nos autem iuxta epistolam m Iacobi multa peccamus omnes: & nemo mundus a peccatis, nec infans n, si unus quidem dici fuerit via eius. Quis enim o glorietur castum se habere cor? aut quis p confidet mundum se esse a peccatis? teneaturque q rei in similitudinem pravicationis Ad. Vnde & David: r [Ecce, ait, in iniquitatibus conceptus sum, & in delictis concepit me mater mea.] Et beatus Iob: s [Si fuero iustus, os meum impia loquetur: & si sine crimine, pravus inveniar: & si purificatus in nive, & lotus mundis manibus, satis me lotide tinxisti, & execratum est me vestimentum meum.] Verum, ne penitus desperemus, arbitantes nos post peccata baptismi non posse salvari, statim hoc ipsum temperat. [Et r si quis peccaverit, advocatum habemus apud patrem, Iesum Christum iustum: & ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.] Hoc ad credentes post baptismum loquitur, & advocatum pro delictis eorum Dominum pollicetur. Nec dicit si quid peccaveritis, advocatum habebis apud patrem, Christum, & ipse est propitiatio pro peccatis vestris, ne eos diceret non plena fide baptismum consecutos: sed [advocatum, inquit, habemus apud patrem, Iesum Christum: & ipse est propitiatio pro peccatis nostris.] & non solum pro Iohannis, illorumque peccatis, sed etiam [pro totius mundi.] In toto autem mundo & Apostoli sunt, omnesque credentes. Ex quibus liquidò comprobatur post baptismum posse peccari. Frustra enim habemus advocatum Iesum Christum, si peccari non potest. Petrus Apostolus ad quem dictum fuerat: [Qui x lotus est, non necesse habet, ut iterum lavet.] & [Tu x es Petrus, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam] ab ancilla petteritus negat. Et ipse Dominus: (Si-

mon, a Simon, ecce, inquit, satanas postulat vos, ut cribraret sicut triticum: ego autem rogavi pro te, ne deficeret fides tua.) & infra. ¶ Si non peccamus post baptismum, cur nobis poscimus peccata dimitti, quae in baptismo iam sunt dimissa? Quid b oramus, ne intremus in tentationem. & ut liberemur a malo, si diabolus tentare non potest iam baptizatos? Aliud autem est, si ad catechumenos hac oratio pertinet, & non convenit fidelibus, & Christianis. Paulus e electionis vas castigat corpus suum, & in servitute redigit, ne aliis praedicans, ipse reprobus inveniat. & infra. ¶ Ad Hebraeos d quoque scribens ait: (impossibile est enim eos, qui semel sunt illuminati, & gustaverunt donum caeleste, & participes facti sunt Spiritus Sancti, gustaveruntque nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque saeculi futuri, & prolapsi sunt, renovari iterum ad poenitentiam, rursum crucifigentes sibi metipsos filium Dei, & ostentui habentes.) Certè eos, qui illuminati sunt, & gustaverunt Dei donum caeleste, & participes facti sunt Spiritus Sancti, gustaveruntque bonum Dei verbum, negare non possumus baptizatos. Si autem baptizati peccare non possunt, quomodo nunc Apostolus dicit, (Et prolapsi sunt?) Verum ne Montanus e, & Novatus hic rideant, qui contendunt non posse renovari per poenitentiam eos, qui crucifixerunt sibi met ipsos filium Dei, & ostentui habuerunt, consequenter hunc errorem solvit, & ait: f (Confidimus autem de vobis, dilectissimi, meliora & viciniore salutis, tamen ita loquimur. Non enim iniustus est Deus, ut obliviscatur operis vestri, & dilectionis, quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis suis, & nunc ministratis.) Et revera grandis iniustitia Dei, si tantum peccata puniret, & bona opera non susceperet. Ita locutus sum, inquit Apostolus, ut vos a peccatis retraherem, & desperationis metu facerem cautiore. Ceterum confido de vobis, dilectissimi, meliora & viciniore salutis. Neque enim iustitia Dei est, ut obliviscatur bonorum operum, & ministerii, quod propter nomen eius exhibuistis, & exhibebis in sanctos, & tantum meminerit peccatorum. & paulò post. ¶ Liberi arbitrii nos condidit Deus, nec ad virtutes, nec ad vitia necessitate trahimur: alioquin, ubi necessitas est, nec damnatio, nec corona est. Sicut in bonis operibus perfectior est Deus (non est enim volentis, neque curtemis, sed misericentis, & adjuvantis Dei, ut pervenire valeamus ad calcem) sic in malis atque peccatis semina nostra sunt incentiva, & perfectio diaboli. Cum viderit nos super g fundamentum Christi aedificare foenum, ligna, stipulam, tunc supponit incendium. Aedificemus ergo aurum, argentum, lapides pretiosos: & tentare non audebit. Quamquam & in hoc non sit certa & secura possessio. Sedet h quippe Leo in insidiis, & in occultis, ut interficiat innocentem: & vasa figuli probat fornax, homines autem iustos tentatio tribulationis. Et in i alio loco scribitur: (Fili accedens ad servitute Dei, prepara te ad tentationem.) Rursum idem Iacobus loquitur k (Estote factores verbi, & non auditores tantum. Si quis auditor est verbi, & non factor, iste similis est viro, qui considerat vultum nativitate suae in speculo: consideravit illum, & statim recedens, oblitus est qualis sit.) Frustra monuit, ut iungerent opera fidei, si post baptismum peccare non poterant. (Qui l totam legem, inquit, servaverit, & peccaverit in uno, factus est omnium reus.) Quis m nostrum absque peccato p conclusit Deus omnia sub delicto, ut omnibus misereatur. Petrus n quoque: (Novit, inquit, Dominus pios de tentatione eruere, & de falsis doctoribus.) Hi o sunt fontes

a 2. Corin. 6. b Psal. 50. c Iohann. 14. d 1. Iohann. 2. e obson a B. Hieronym. f Iac. 4. g Iac. 2. h Iohann. 1. i 1. Petr. 2. k Iohann. 14. l 2. Corin. 3. m Iac. 3. n abest ab orig. o Iob 14. ex 70. p Prov. 20. q Rom. 3. r Psal. 5. Iob 9. ex 70. quibusdam emisso. t Iohann. 1. u Iohann. 13. x Matth. 16.

a Luc. 22. b Matth. 6. c 1. Cor. 9. d Hebr. 6. e De Montani sectatoribus vide eundem in ep. ad Marcellum. f Rom. 9. g 1. Cor. 3. Pf. 9. h Eccl. 23. i Eccl. 3. k Iac. 3. l Iac. 2. m Iohann. 8. n 2. Petr. 2. o Petr. 1. d.

line aqua, & nebula turbidibus exagitata, quibus caligo tenebrarum reservatur. Superbia enim vanitatis loquentes pelliciet in desiderii carnis luxuria eos, qui paululum effugerant, & ad errorem reversi sunt. Nonne tibi videtur pinxisse sermo Apostolicus novam imperitiam factionem. Aperiant enim fontes quasi scientia, qui cum aquam non habeant doctrinarum, promittunt imbrem, velut nubes Prophetica, ad quas perveniat veritas Dei, & turbidibus exagitantur damnum a que vitiorum. Loquuntur grandia, & totus eorum sermo superbia est (immundus est autem apud Deum omnis, qui exultat cor suum:) ut qui paululum refugerant à peccatis, ad suum revertantur errorem, & suadent in luxuria ciborum, carnisque delicias. Quis enim non libenter audiat: Manducemus, & bibamus, & in æternum regnabimus? Sapientes & prudentes, pravos vocant: eos vero, qui dulces sunt in sermonibus, plus audiunt. Ioannes d. Apostolus, imò in Ioanne Salvator scribens Angelo Ephesi ecclesie; [Scio, inquit, opera tua, & laborem, & patientiam tuam, &c. & quia sustinisti propter nomen meum, & non defecisti: sed habeo adversum te, quod charitatem tuam primam reliquisti. Memor esto, unde cecideris, & age poenitentiam, & prima opera fac. Sin autem, veniam tibi, & movebo candelabrum tuum de loco, nisi poenitentiam egeris.] Similiter & ceteras ecclesias, Smyrnæ, Pergamum, Thyatiram, Sardis, Philadelphiam, Laodiciam, ad poenitentiam provocat: & nisi revertantur ad opera pristina, comminatur: & in Sardis paucos habere se dicit, qui non coinquinaverunt vestimenta sua, & ambulaturi sunt cum eo in albis, quia digni sunt. Cui autem dicit: [Memento, unde cecideris,] & [Ecce missus est diabolus ex vobis in carcerem ut tentemini,] & [Scio, ubi habitas, ubi sedes est satanae,] & [In mente habe, qualiter acceperis & audieris,] & [Serva, & poenitentiam age,] & reliqua? utique ei dicit, qui credidit, & baptizatus est, & stans quondam, corruis per delictum. Paulus per veteris testamenti exempla distuleram: quia solent, ubicunque contra eos facit, dicere: [Lex, & Prophetæ usque ad Ioannem:] Ceterum quis ignorat sub alia dispensatione Dei omnes veteri sanctos ejusdem fuisse meriti, cuius nunc Christiani sunt? Quomodo ante Abraham placuit in conjugio, sic nunc virgines placent in perpetua castitate. Servavit h ille legi, & tempori suo: serviamus & nos Evangelio, & tempori nostro, in quos fines seculorum decurrerunt. David: electus secundum cor Domini, qui omnes ejus fecerat voluntates, & qui in quodam Psalmo dixerat: [Iudica & me Domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum, & in Domino sperans non infirmabor. Proba me Domine, & tenta me: ure renes meos, & cor meum,] postea tentatur à diabolo, & post peccatum poenitens loquitur. [Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam.] Magnam peccatum magna delicti vult misericordia. Salomon in amabilis Domini, & cuius Deus fuerat revelatus, quia amator mulierum fuit, à Dei amore discessit. Manassæ in impiissimum Regem post captivitatem Babylonicam in pristinam dignitatem liber dierum restitutum refert. Et Iosias vir sanctus in campo Magdedo ab Ægyptio Rege confoditur. Iesus quoque filius Ioseph sacerdos magnus, quanquam in typo præcesserit Salvatoris, qui nostra peccata portavit, & alienigenam sibi ex gentibus ecclesiam copulavit, tamen secundum litem

ram post sacerdotium fordidatus inducitur, & à diabolo à dextris ejus: & candida illi vestimenta deinceps redduntur. Superfluum est de Moyse & Aaron scribere, quod ad h aquam contradictionis offenderint Deum, & terram repromissionis non intraverint: cum beatus Iob & angelos quoque & omnem creaturam, peccare posse commemoraret, dicens: [Quid enim? Nunquid homo coram Deo mundus est? aut in operibus suis sine macula vit? si contra servos suos non credit, & adversum Angelos suos pravum quid reperit: quanto magis habitantes in domibus luteis, de quibus & nos ex eodem luto sumus? Tentatio d. est vita hominis super terram.] Et cecidit Lucifer, qui mittebatur ad universas nationes: & ille, qui in paradiso delictarum inter duodecim nutritus est lapides, vulneratus à morte f. Domini, ad inferna descendit. Vnde & Salvator in Evangelio: g. [Videbam, inquit, satanam, quasi fulgur de celo cadentem.] Si altissima illa sublimitas cecidit, quis cadere non possit? Si in celo ruens, quanto magis in terra? Et tamen cum h ceciderit Lucifer, imò post casum coluber i antiquus, virtus ejus in lumbis ejus, & potestas ejus super umbilicum ventris. Obumbrantur in eo arbores magna, & dormit iuxta junctum, & calamus, & caricem. Ipse est Rex omnium que in aquis sunt, ubi scilicet voluptas, & luxuria, & propago, & irrigatio nuptiarum, & infamia. Tristissimus i ad secundam partitionem, in qua negat eos, qui tota fide baptismata consecuti sunt, deinde posse peccare, & docuimus, quod excepto Deo, omnis creatura fuit vitio sit, non quod universi peccaverint, sed quod peccare possint, & similibus ruina, stantiam metus sit.

¶ Uta, qua ad initium huius longe captus spectant, melius intelligantur, necesse est antecedentia apud B. Hieronymum legere: in quibus oblectio ex verbis sancti Ioannis deducta exprimitur. Omninoq; in toto capite saepe ad originale recurrendum est, quoniam ex eo multa sunt emendata, & nonnulla qua magis necessaria videbantur, addita.

Evidenter inque ex præmissis apparet, nonnullis charitatem habere, quam habere criminaliter delinquendo amittunt. Quod si qui contendat non de virtute, sed de virtutis opere debere intelligi, delibere, quid respondeat de innocentia Adæ, de iustitia Moyse, David & ceterorum, qui plena fide baptismata accedentes, licet postea prolapsi sunt, tamen celestia dona degustant, & Spiritu in Sancto sunt participes, ut non solum ante humanos, verum etiam ante Dei oculos ex aqua, & Spiritu Sancto inveniantur renati: qui si charitatem Dei non haberent, aqua tantum regenerarentur, non Spiritu. Operaverunt, seu sacramentorum participatio nisi ex charitate procedant, apud Deum nec iustitiam, nec innocentiam præstant. Si enim (inquit Apostolus) habuerit omnem scientiam, ita ut montes transferam, & si distribuero omne facultate meam in cibos pauperum, & si tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest. Sed quia de prædestinatio ad vitam à nonnullis conceditur, quod charitatem amittant, & amissam recuperent, de reprobus etiam videntur esse, an ipsi charitatem habeant, qua amissa postea damnetur.

C. XLII.

De his ita scribit Augustinus in lib. de correptione & gratia, c. 9.

Apostolus sciens nonnullos differe Deum, & in Deo bono usque in finem non permanere, mox addidit: [his, qui secundum am propositum vocati sunt, &c.] Idem in eodem libro, cap. 8. ¶ An adhuc & iste nolens corripi, poterit dicere: Quid ergo feci, qui non accipit

a al. Superbia. orig: b Esa. 22. c 1. Corinth. 11. d Apocal. 2. e Apocal. 3. f Matth. 11. g al. altera. Supr. 32. quæst. 4. quis ignorat. h Rom. 4. i 1. Corinth. 10. k Psal. 1. l Psal. 50. m 2. Regum 2. n 2. Paral. 33. o Suprà, dist. 60. Iesus.

a Zach. 3. b Psalms: Num. 20. c Job. 17. & 4. d Job. 7. e Esa. 14. f al. monte. g Luc. 10. h Esa. 4. i Ezech. 28. k Job. 40. l Prope finem secundæ libri. m 1. Corinth. 9. n Roman. 1.

quem

dicitur est, quæ suo vitio a bono in malum commutata est. Sed quomodo bona esse potuit, si dilectione penitus caruit? Neque enim angelus nobis similis factus est, quos usque ad certum tempus aetatis infirmitas gravat, ut neque virtus neque vitium, illum locum in nobis obineat. Accepit ergo dilectionem in sui creatione, sicut & ceteri, de quibus dicitur: [Angelica virtutes, quæ in Dei amore perfecerunt.] Non aut, quæ diligere Deum caperunt, sed [quæ in eius amore perfecerunt:] quæ ex creatione diligere caperunt, ut principium divina dilectionis omnibus credatur esse commune, per se contra verò eorum tantummodo intelligatur, qui in retributione hoc accipere meruerunt, ut confirmati ulterius cadere non possent, & hoc de se certissime scirent. Unde bene apud Moysen prius colum, deinde firmamentum factum esse dicitur: quia nimirum angelica natura prius equaliter subtilis in superioribus est condita, postea in perfectibus in amore sui conditorum mirabiliter confirmata.

C. XLV.

Hinc etiam Gregorius in moralibus a multa de perfectione angelica creatione replicans, charitatem negat repletam, non ea penitus vacuum aserit, quæ, si penitus caruisset, nunquam ea, quæ de eius excellentia dicuntur, convenienter de eo intelligi possent.

Principium enim (inquit B. Gregorius) viarum Dei Beemoth dicitur b: quia nimirum, cum cuncta creans ageret, hunc primum condidit, quem reliquis angelis eminentiorem fecit. Huius primatus eminentiam conspicit Propheta e, cum dicit: [Cedri non fuerunt altiores illo in paradiso Dei: abietes non adæquaverunt summam eius: platani non fuerunt æquales d frondibus illius: omne lignum e paradisi Dei non est assimilatum illi, & pulchritudini eius: quoniam speciosum fecit eum in multis, & abietibus, & platani possunt, nisi illa virtutum cælestium proceræ celsitudinis agmina, in æternæ lætitiæ viriditate plantata: Quæ quamvis excelsa sunt condita, huic tamen nec prælata sunt, nec æquata, qui preciosus factus in multis, condensisque frondibus esse dicitur, quia prælatum ceteris legionibus tanta illum species pulchriorem reddidit, quanta ei f supposita angelorum multitudo decoravit. Ita arbor in paradiso Dei tot quasi condensas frondes habuit, quot sepositas superiorum Spirituum legiones attendit. Qui idcirco peccans, sine venia damnatus est, quia magnus sine comparatione fuerat creatus. Hinc ei rursum per eundem Prophetam g dicitur. [Tu signaculum similitudinis Dei, plenus sapientia, & perfectus decore, in delitiis paradisi Dei fuisti.] Multa enim de eius magnitudine locuturus primo verbo cuncta complexus est. Quid namque boni non habuit, qui h signaculum Dei similitudinis fuit? De sigillo quippe annuli talis similitudo imaginaliter exprimitur, qualis in sigillo eodem essentialiter habetur. Et licet homo ad similitudinem Dei creatus sit, angelo tamen quasi majus aliquid tribuens, non eum ad similitudinem Dei condidit, sed ipsum signaculum Dei similitudinis dicit: ut quò subtilior i est in natura, eò in illo similitudo Dei plenius credatur expressa. Hinc k est, quòd primatus ejus potentiam adhuc insinuans idem Propheta subjungit: [Omnis lapis pretiosus operimentum tuum, sardius, & topazius, & jaspis, chrysolitus, onyx, & berillus, saphyrus, carbunculus, & smaragdus.] Novem dixit genera lapidum, quia nimirum novem sunt ordines angelorum. Nam cum per ipsa sacra eloquia angeli, archangeli, throni, dominationes, virtutes, principatus, potestates, Cherubim & Seraphim aperta

narratione memorantur, quantæ sint superiorum civium distinctiones ostenditur: quibus tamen Beemoth iste operum fuisse describitur: quia eos, quasi vellem id ornamentum suum habuit, quorum dum claritatem transcenderet, ex eorum comparatione clarior fuit. De cujus illic adhuc descriptione subjungit: [Aurum a opus decoris tui: & auramina tua in die, quæ conditus es, preparata sunt.] Aurum opus decoris ejus extitit, quia sapientiæ claritate canduit, quam bene creatus accepit. Foramina verò idcirco in lapidibus sunt, ut vinculati auro in ornamenti compositione jungantur, & nequaquam a se dissideant: quos interfulsum aurum roletis foraminibus ligat. Hujus ergo lapidis in die conditionis lux foramina præparata sunt: quia videlicet capax charitatis est conditus: quasi repleti voluisset, stantibus angelis, tanquam positus in Regis ornamento lapidibus potuisset inhære. Si enim charitatis auro sese penetrabilem præbuisset, sanctis angelis sociatus in ornamento, ut diximus, Regio lapis fixus maneret. Habuit ergo lapis iste foramina: sed superbia b vitia charitatis auro non sunt repleta. Nam quia idcirco ligantur auro, ne cadant, idcirco iste cecidit, quia enim perforatus manu artificis, amoris vinculis ligari contempsit. Nunc autem ceteri lapides qui huic similiter forant perforati, penetrant se invicem charitate ligati sunt: arque hoc in munere, isto cadente meruerunt, & nequaquam jam de ornamento Regio cadendo solvantur. Hujus principatus celsitudinem adhuc idem Propheta intuens adiungit. [Tu e Cherub extensus, & protegens in monte sancto Dei, & in medio lapidum ignitorum perfectus ambulasti.] Cherub quippe plenitudo scientiæ interpretatur: & idcirco iste Cherub dicitur, quia transcendit cunctos scientia non dubitatur, qui in medio ignitorum perfectus ambulavit: quia inter angelorum corda charitatis igne succensa clarius gloria conditionis extitit. Quem bene extentum, ac protegentem dicit. Omne enim, quod extitit protegens, obumbramus: quia comparatione claritatis suæ ceterorum claritatem obumbrasse creditur, ipse extensus, & protegens fuisse reperitur. Reliquos e enim quali obumbrando operuit, qui eorum magnitudinem excellentiâ majore transcendit. Quod illic speciosus in multis frondibus, quod illic signaculum similitudinis, quod illic cherub, quod illic protegens dicitur, hoc h voce Dominica Beemoth iste viarum Dei principatus vocatur. De quo idcirco tam mira, in quibus fuit, quæ amissit, insinuantur, ut terrore homini ostendat, quæ ipse, si superbiat, de elationis suæ culpa passurus est: feriendo illi parcere noluist, quem creando in gloriante claritatis elevavit. Consideret ergo homo, quid extensus in terramereatur, si & prælatum angelis angelus in cælo f, de cælo in terram profertur.

6 pars. Charitas autem, quæ in adversitate deservit, si illud est, fidelis, & fragilis esse perhibetur, si vero fides, ex qua charitas procedit, fides, id est, fragilis apud Apostolum esse negatur. Similiter charitas, quæ in adversitate deseri potest, dicitur veri non potuisse. Sicut g enim Hieronymus contra Iovinianum scribit: [Omnis creatura sub vitio est, non quod omni peccatori, sed quia in la est, quæ peccare non potest.] Possit autem peccare, ut h Augustinus ait, non est aliquid posse, imò aliquid non posse. Vnde solus vocatur omnipotens, qui hoc non potest, quia omnia potest, quæ posse, est aliquid posse. Sicut ergo ejus comparatione, quæ in tabilitatem nefcit, omnis creatura vitiosa dicitur, quia immutabilis est capax, juxta illud: [non i justificabitur in conspectu jus, &c.] si comparatione k ejus creatura, quæ mutatur etiam

a Greg. lib. 32. Mor. ca. 42. al. 18. b Job 40. c Esa. 2. & 14. d Ezech. 21. d alit. aqua. e al. lignum pretiosum. f al. & g Ezech. 28. h al. st. i al. sublimior. k Eod. lib. moral. c. sequenti. Vide homiliam 34. in Evangelia.

a Ezechiel. 28. b al. per superbia virtutum. c al. extensus d Ibid. Variat paulum à vulgata: sed majores varietates in. C. e Eod. lib. c. sequenti. f in celo profertur. g Greg. 8. h Senec. 1. dist. 42. C. lib. 15. de Trin. c. 11. & de fides, c. 1. i Ps. 142. k Job 11.

omni creatura, quae permutatur, non vera, sed vana esse
 probatur. Vide a omni homo mendax dicitur, & variatus
 spiritus falsus. Hinc etiam b Ecclesiastes: Cuncta quae sub sole
 sunt, id est, quae temporum vicissitudinem recipiunt, non tantummodo
 de vanitate, quae omni creatura ratione mutabilitatis inest, sed etiam
 vanae vanitatis, varietate permutabilis, quam recipiunt, esse
 dicuntur. Sic ergo comparatione de vana charitatis nulla virtus vera
 probatur: aut comparatione eius, quae non deseritur, illa, quae amit-
 titur, vera esse negatur. Sicut autem omni creatura suo modo bona,
 & vera esse dicitur, sic & charitas, quae deseritur, suo modo bona, &
 vera esse monstratur: alioquin a nullo desereretur, si nullo modo in eo
 esset. Quod cum nullo modo verum est, nullo modo deseri potest. Quod
 si aliquando verum deseritur, & aliquo modo id verum esse oportet.

DISTINCTIO III

Hec de charitate breviter scripsimus propter eos, qui
 poenitentiam negant reiterari posse, asserentes, quod si
 charitatis semel habita nunquam amittitur, ita poe-
 nitentia semel vera celebrata, nulla sequitur culpa maculatur: si vero
 criminalem culpam aliquando sequatur, vera poenitentia non fuit,
 nec veram in pacem a Domino impetrat. Quod ex desinitione ipsi-
 us poenitentiae, & multorum auctoritatis probare contendunt.

C. I.

Item Ambrosius ait in quodam sermone c.
 Quadragesima.

Poenitentia est, & mala a praeiterita plangere, & plan-
 genda iterum non committere.

C. II.

Item in lib. 2. de unica poenitentia c. 10.

Repentini, qui sepius agendam poenitentiam pu-
 tant, qui luxuriantur in Christo. Nam si verum age-
 rent poenitentiam, iterandam postea non putarent: quia
 licet sanabatur, ita 2. & unica poenitentia. Ver-
 tam praeiudicium semper nos debet poenitere peccati: sed
 hoc delictorum leviorum. At ego si facilius inveni,
 qui innocentiam se servaverint, quam qui congrue egerint
 poenitentiam.

¶ Reperiantur. In originali est. Merito reprehenduntur,
 qui sepius agendam poenitentiam putant: quia
 luxuriantur, &c. ut sup. dist. 10. si qui post.

¶ Ita & unica. Locus hic, qui ob glossas incurrentes non est
 innotuit, apud Be. Ambrosium sic habet: ita una poenitentia,
 quae tamen publice agitur. Nam quotidiani nos debet
 poenitere peccati. Sed haec delictorum leviorum, illa gra-
 viorum. Facilius autem inveni, &c.

C. III.

Item Augustinus libro de dogmatibus ecclesiasti-
 cis, c. 34.

Satisfactio poenitentiae est, peccatorum causas exci-
 dere, nec earum suggestionibus aditum indulgere.

C. IV.

Item in lib. de vera & falsa poenitentia, c. 8.

Poenitentia h. est quaedam dolentis vindicta, puniens
 in se quod dolet commississe. ¶ Continue
 dolendum est de peccato: quod declarat ipsa dictio-
 nis virtus. Poenitere enim est poenam tenere: ut semper
 puniat in se aliciscendo, quod commisit peccando. Poena
 enim proprie dicitur laesio quae punit & vindicat quod
 quis commisit. Ille igitur poenam tenet, qui semper
 punit quod commississe dolet.

Poenitentia i. itaque est vindicta semper puniens in se, quod do-
 let commississe.

a Titul. c. 143. b Ecclesi. c. In sermone manuscripto
 saepe citato, cuius initium: [Ecce homo.] d. Gregor. lib. 9. epist. 29.
 & hom. 34. in Evang. Sent. 4. dist. 14. Inop. 11. c. 1. e. Infr. ead.
 poenitentiam, Sent. 11. f. Sup. dist. 10. si qui post. g. Sup. dist. 11.
 sunt qui. h. Sent. 4. dist. 17. i. Sent. 11. d.

C. V.

In eodem libr. c. 19.

Si Apostolus etiam peccata per baptismum dimissa
 continue plorat, nobis etiam super fundamentum A-
 postolorum positis quid praeter plorare restat? quid nisi
 semper dolere in vita? Vbi enim dolor finitur, deficit &
 poenitentia. Si autem poenitentia finitur, quid relinqui-
 tur de venia? Tandem enim gaudeat, & speret de gratia,
 quam diu sustentatur a poenitentia. Dixit enim Domi-
 nus b: [Vade, & amplius iam noli peccare.] Non dixit,
 ne pecces, sed, nec voluntas peccandi in te oriatur. Quod
 quomodo servabitur, nisi dolor continue in poenitentiae
 custodiatur? Hinc semper doleat, & de dolore gaude-
 at, & de doloris poenitentia, si contigerit, semper do-
 leat: & non satis, quod doleat, sed ex fide doleat, & non
 semper doluisse doleat.

C. VI.

Item Gregorius in astrum c. tempus, [id est,
 homil. 24. Evang.]

Poenitentiam agere digne non possumus, nisi modum
 quoque eiusdem poenitentiae cognoscamus. Poeniten-
 tiam quippe agere est, & perpetrata a mala plangere, &
 plangenda non perpetrare. Nam qui sic alia deplorat, ut
 tamen alia committat, adhuc poenitentiam agere aut dis-
 simulat, aut ignorat. Quid enim prodest, si peccata quis
 luxuriae deheat, & tamen adhuc avaritiae affectibus anhelat?
 Idem lib. 9. epist. 39. ad Theophilum.

¶ Sunt e. qui dicunt pauci temporis poenitentiam
 contra peccatum debere sufficere, ut iterum liceat ad pec-
 catum redire. Respondeo eos pastoris primi percussit senten-
 tia, qui ait: f. [Contingit illis illud veri proverbii, canis
 revertens ad suum vomitum, & sus lota in volubro lutu.]
 Magna est enim contra peccatum virtus poenitentiae, sed
 si quis in eadem poenitentia perseveret. ¶ Poeni-
 tentiam verum agere est, commissis g. plangere, & b. iterum
 plangenda declinare.

C. VII.

Item Augustinus tractatu 124. in c. 21. Thomis.

Productior est enim poena, quam culpa, ne parva
 praevertatur culpa, si cum illa finiretur & poena. Ac per
 hoc vel ad demonstrationem debitae miseriae, vel ad es-
 mendationem labilis vitae, vel ad exercitationem neces-
 sariae patientiae temporaliter hominem detinet poena, et-
 iam quem iam ad damnationem sempiternam reum non
 detinet culpa. ¶ paulo post. ¶ Ita Dei non est ut homi-
 nis, id est, perturbatio concitanti animi, sed tranquilla ius-
 ti supplicii constitutio.

C. VIII.

Item Ioannes os aureum in homilia de poenitentia.

Perfecta h. poenitentia cogit peccatorum omnia liben-
 ter sufferre. ¶ In corde eius contritio est, in
 ore eius confessio, in opere tota humilitas. Haec est per-
 fecta & fructifera poenitentia.

C. IX.

Item Smaragdus in 1 expositione regulae S. Be-
 nedicti, c. 4.

Ille poenitentiam digne agit, qui, quae commisit, sic
 praeterita mala deplorat, ut futura iterum non commit-
 tat. Nam qui plangit peccatum, & iterum admittit pec-
 catum, quasi si quis laver laterem crudum: quia quan-
 to magis laverit, tanto magis lutum facit.

C. X.

Item Augustinus homil. 41.

Poenitentes m. (si tamen estis poenitentes, & non
 estis irridentes) mutate vitam, reconciliamini Deo.

a Rom. 6. b Ioann. 8. c. Sic incipit homilia 34. Astrum
 tempus. d. Sup. ead. poenitentia est. e. Si autem dicuntur.] orig.
 f. 2. Pet. 2. g. al. fieri.] orig. h. al. sed iterum.] orig. i. Facite
 ad hoc. Beda li. quast. 9. 10. k. Sup. dist. 1. perfecta. l. Idem usque
 summo hanc lib. 2. c. 15. m. Sent. 4. dist. 15.